

Joanna Grzela

Kielce

REGION NORDYCKI W MIĘDZYNARODOWEJ PERSPEKTYWIE

Wstęp

Rada Nordycka (RN) i Nordycka Rada Ministrów (NRM) prowadzą ścisłą współpracę z wieloma międzynarodowymi, regionalnymi i krajowymi organizacjami spoza Skandynawii. Zarówno RN, jak i NRM mają wielu partnerów i aktywnie uczestniczą w różnych forach współpracy regionalnej.

Rada Nordycka bierze udział w corocznych posiedzeniach Konferencji Parlamentarnej Morza Bałtyckiego oraz w pracach jej Stałego Komitetu. Ma status obserwatora m.in.: w Euro-Arktycznej Radzie Morza Barentsa, Radzie Arktycznej, Stałym Komitecie Parlamentarzystów Regionu Arktycznego. Rada Nordycka ma także ścisłe i trwałe kontakty z Radą Państw Morza Bałtyckiego oraz z Radą Bałtycką. Platformą, która łączy wszystkie organizacje bałtyckie jest „Wymiar Północny” Unii Europejskiej.

Nordycka Rada Ministrów uczestniczy w Partnerstwie „Wymiaru Północnego” wraz z Unią Europejską i Rosją. Udział NRM opiera się na przekonaniu, że inicjatywa ta tworzy wartość dodaną w stosunku do tego, co kraje mogą osiągnąć na własną rękę. Rada Nordycka oraz Nordycka Rada Ministrów są mocno zaangażowane w realizację tego fińskiego pomysłu m.in. poprzez wsparcie finansowe z budżetu Nordyckiego Banku Inwestycyjnego.

Nordycka Rada Ministrów skupia się przede wszystkim na kontaktach w Regionie Morza Bałtyckiego, aktualnie koncentrując się na realizacji strategii Unii Europejskiej (UE) dla tego obszaru. Ponadto ściśle współpracuje z Estonią, Łotwą, Litwą i północno-zachodnią Rosją. Główne płaszczyzny tych kontaktów to: edukacja i badania naukowe, innowacje i przemysł kreatywny, ochrona środowiska i klimatu, energia i współpraca gospodarcza oraz wzmocnienie społeczeństwa obywatelskiego. W odniesieniu do Białorusi Nordycka Rada Ministrów koncentruje działalność przede wszystkim na rozwoju demokracji. Nordycka Rada Ministrów działa także w regionie arktycznym i jest zaangażowana w rozwój współpracy z sąsiadami na zachodzie, w szczególności z Kanadą. Ponadto Nordycka Rada Ministrów rozpoczęła współpracę i wymianę informacji z Grupą Wyszehradzką – regionalną strukturą skupiającą Czechy, Węgry, Polskę i Słowację.

Priorytety i kierunki współpracy międzynarodowej RN i NRM

Od początku lat dziewięćdziesiątych XX w. działalność Rady Nordyckiej i Nordyckiej Rady Ministrów w dziedzinie kontaktów zagranicznych koncentruje się wokół trzech głównych priorytetów:

- współpracy wewnątrznordyckiej,
- współpracy europejskiej, m.in. z UE i Europejskim Obszarem Gospodarczym oraz innymi regionalnymi forami,
- współpracy z regionami przyległymi: Estonią, Litwą, Łotwą, Arktyką, obszarem Morza Bałtyckiego i Morza Barentsa¹.

Z biegiem lat Nordycka Rada Ministrów, działając w imieniu swoich członków, zbudowała rozległą międzynarodową sieć kontaktów i dziś ma wielkie doświadczenie współpracy zarówno z poszczególnymi krajami, jak i organizacjami. Nordycka Rada Ministrów przeznaczą na ten cel około 10% swojego rocznego budżetu, czyli ok. 95 mln DKK. Odpowiedzialność za te kontakty ponoszą przede wszystkim nordyccy ministrowie ds. współpracy, ale poszczególne rady ministrów, skupione w NRM, także prowadzą różne działania w tym zakresie.

Warto podkreślić, że okres transformacji w Europie Środkowej i Wschodniej, przyniósł wyraźne otwarcie państw nordyckich na kontakty w tym regionie. Dużą rolę odgrywała zapewne bliskość geograficzna, ale przede wszystkim kształtująca się gęsta sieć powiązań między krajami. Dania, Szwecja i Finlandia należały do tych państw członkowskich Unii Europejskiej, które zdecydowanie popierały rozszerzenie Unii o państwa Europy Środkowej i Wschodniej². To stanowisko było pochodną ich położenia. Państwa te wyrażały bowiem przekonanie, że przyjęcie krajów z byłego bloku wschodniego i rozwój współpracy z Rosją pozwoli zakończyć podziały w Europie, a także służyć będzie umocnieniu stabilności i bezpieczeństwa w tej części kontynentu.

Na przykład stosunki Polski ze Skandynawią zaczęły się rozwijać już na początku lat dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku³. Zainteresowanie to poparte było również aktywnością polskich placówek w tych krajach. Znalazło ono wyraz w rządowych programach, a także na forum Rady Nordyckiej (w styczniu 1991 r. odbyła się pierwsza wizyta przewodniczącego Rady w Polsce). Od samego początku rozwoju stosunków w regionie ekologia stanowiła i stanowi do dziś ważną samoistną dziedzinę tej współpracy, ale jest również czynnikiem napędowym rozszerzenia relacji z państwami nordyckimi na inne dziedziny. Stosunki Polski z krajami skandynawskimi dotyczą także bezpieczeństwa europejskiego, zapobiegania wspólnym zagrożeniom, rozwoju wszechstronnej współpracy gospodarczej, transportowej i kulturalnej. Od początku lat dziewięćdziesiątych kraje nordyckie były dla Polski liczącym się partnerem gospodarczym⁴. Nie bez znacze-

¹ A. Wielowieyska, *Główne kierunki polityki zagranicznej państw nordyckich*, „Sprawy Międzynarodowe”, nr 5/1995, s. 71 i n.; *The Nordic Region in an International Perspective*, Nordic co-operation in a European framework 2007, Nordic Council of Ministers, Copenhagen 2008.

² *Priorities of Nordic Local and Regional Authorities in the EU Baltic Sea Policy*. The Danish, Finnish and Swedish Delegations of the Committee of Regions, August 30, 1995; por.: B. Kolečka, *Dania, Szwecja i Finlandia wobec rozszerzenia UE*, „Sprawy Międzynarodowe”, 2/1998, s. 71 i n.

³ W 1991 r. został przywrócony ruch bezwizowy ze Szwecją i Finlandią oraz zniesiono wizy z Norwegią i Danią (Dania zniosła je jako pierwsza, jeszcze przed grupą z Schengen).

⁴ Obróty z tym regionem stanowiły ok. 10% całości obrotów z krajami wysoko rozwiniętymi. Szwecja uczestniczyła w restrukturyzacji polskiego przemysłu stalowego i papierniczego, Da-

nia dla procesu integracji Polski z Unią Europejską było silne poparcie Szwecji⁵. Państwo to – tradycyjnie neutralne – nie należy do NATO, widziało więc w poszerzeniu Unii Europejskiej gwarancję zachowania stabilności wśród najbliższych sąsiadów⁶. Kraje nordyckie są sojusznikami Polski, widzącymi jednocześnie zagrożenie w kategoryzacji państw Unii i jej podziale na państwa mniej i bardziej ważne.

Analiza dotychczasowych działań wskazuje, że Skandynawowie w zdecydowanie większym stopniu zorientowani są w swej polityce zagranicznej na współpracę z Litwą, Łotwą i Estonią niż z pozostałymi krajami obszaru bałtyckiego. W nawiązaniu do historycznych więzi łączących Skandynawię z Litwą, Łotwą i Estonią Rada Nordycka i Nordycka Rada Ministrów pomagały w utworzeniu struktur państwowych w tych krajach, popierały ich integrację z Unią Europejską i NATO, były jednymi z najsilniejszych zwolenników niepodległości krajów bałtyckich, a ich wsparcie wpłynęło na opinie innych krajów Europy i świata, były również pierwszymi, które otworzyły swoje granice, wprowadzając system bezwizowy z krajami bałtyckimi. Rada Nordycka podjęła współpracę z trzema republikami nadbałtyckimi zanim jeszcze odzyskały one niepodległość w 1991 roku, a następnie rozwinęła ją z Radą Bałtycką – organizacją skupiającą Litwę, Łotwę i Estonię. Pięciu deputowanych Rady Nordyckiej odwiedziło bałtyckie stolice i Moskwę w październiku 1990 r. Państwa skandynawskie starały się łagodzić napięcia występujące między Rosją i Pribałtyką, zachęcając, aby rozwiązywać nieporozumienia w drodze negocjacji. Rada Nordycka zaprosiła posłów do udziału w sesji na początku 1991 r. Sama uczestniczyła w pierwszym posiedzeniu Zgromadzenia Bałtyckiego w Tallinie w tym samym roku. Sformalizowanie wzajemnych kontaktów nastąpiło rok później – w 1992 r. Po wejściu Litwy, Łotwy i Estonii do Unii Europejskiej w 2004 r. współpraca ta weszła w nową fazę. Dziś kontakty odbywają się między prezydiami i komitetami politycznymi obu struktur i służą integracji w Regionie Morza Bałtyckiego, radzeniu sobie z wyzwaniem, przed którym stoi Europa Północna i obejmują takie płaszczyzny, jak: kultura, badania naukowe, edukacja, środowisko naturalne, infrastruktura, kwestie rynku pracy oraz handlu ludźmi.

nia zaś współuczestniczyła w realizacji restrukturyzacji rolnictwa (w Danii i Finlandii prowadzone były programy doskonalenia specjalistów z Polski z zakresu rolnictwa). Oznaką zwiększającego się zainteresowania kapitału nordyckiego polskim rynkiem była ilość i wielkość zaangażowanego w Polsce kapitału w porównaniu do innych krajów (Szwecja zajmowała na początku lat dziewięćdziesiątych drugie miejsce po RFN, szerzej: U. Szyperka, *Ulica Skanska*, „Polityka”, 17 marca 2001, a także D. Pszkółkowska, *Pierwsi po Rosji*, „Gazeta Wyborcza”, 5 września 2000; G. Bernatowicz, *Stosunki Polski z regionem bałtyckim (Łotwa, Estonia, Norwegia, Dania, Szwecja)*, „Rocznik Polskiej Polityki Zagranicznej”, 1992; G. Bernatowicz, *Stosunki z państwami skandynawskimi*, „Rocznik Polskiej Polityki Zagranicznej”, 1995; J. Stachura, *Przegląd bilateralnych stosunków Polski z państwami europejskimi*, „Rocznik Polskiej Polityki Zagranicznej”, 1999.

⁵ Por. Rozmowa z Ambasadorem Królestwa Szwecji w Polsce Matsem Arnem Staffanssonem, w: „Życie”, 5 stycznia 2001; Rozmowa z Goranem Perssonem, premierem Szwecji, w: „Rzeczpospolita”, 23 września 1996.

⁶ *Outi Ojala at the European Affairs Committee Conference*, „The Baltic Sea Region in the Future of Europe”, on 8 April 2002 in Copenhagen, w: www.norden.org [02.02.2014].

W ten sposób powstało głębokie powinowactwo krajów skandynawskich i nadbałtyckich, które tworzy solidne podstawy do dalszej współpracy zarówno formalnej, jak i nieformalnej. Dziś Skandynawowie prowadzą także szeroko zakreśloną pomoc w rozwijaniu współpracy gospodarczej i przemysłowej, w ochronie środowiska, opiece społecznej i zdrowotnej oraz kontaktów środków masowego przekazu. Jest ona kierowana m.in. przez Nordycki Bank Inwestycyjny, Nordycką Korporację Finansową Ochrony Środowiska (NEFCO) i Program Badań w dziedzinie Ochrony Środowiska. Stosunki te, oparte także na silnych historycznych podstawach, mogą stanowić wzór dobrej współpracy dla innych form regionalnych kontaktów. Warto w tym miejscu dodać, że tryb współpracy zmienił się na bardziej luźny po wstąpieniu krajów bałtyckich do UE i NATO. Kraje nordyckie pozostawiły więcej „przestrzeni” i dały czas krajom bałtyckim na dostosowanie się do nowej sytuacji w Europie.

Nie bez wpływu na więzi nordycko-bałtyckie są relacje tych krajów z Rosją. Rozpad Związku Radzieckiego i związane z tym przemiany polityczne spowodowały, że kraje nordyckie długo upatrywały źródła zagrożeń dla swego regionu w rosyjskiej polityce wobec „bliskiej zagranicy”, czyli wobec Estonii, Łotwy i Litwy⁷. Dziś ich niepokój wywołują problemy odziedziczone po ZSRR i stanowiące potencjalne zagrożenie dla państw sąsiadujących. Są to: wysoki stopień zanieczyszczenia środowiska naturalnego, odpady radioaktywne (stan wód Bałtyku), sytuacja militarna na Półwyspie Kola, Morzu Barentsa oraz w rejonie Kaliningradu i Petersburga, duża koncentracja przestarzałej broni i reaktorów jądrowych na cmentarzyskach rosyjskich okrętów podwodnych⁸. Norwegia ze szczególnym niepokojem spoglądała przez wiele lat na swoje kontakty z Rosją, m.in. w związku z brakiem porozumienia między oboma krajami w zakresie eksploatacji złóż naturalnych na Morzu Barentsa⁹. Dlatego też przedmiotem szczególnego zainteresowania państw nordyckich jest współpraca z tym krajem, a także Białorusią, która graniczy z Łotwą, Litwą i północno-zachodnią Rosją. Kraje skandynawskie wspólnie z sąsiadami z Estonii, Łotwy i Litwy pracują na rzecz promowania i wdrażania tam wspólnych wartości, takich jak: demokracja, dobre praktyki administracyjne, równość płci, wolność słowa i tolerancja.

Rada Nordycka wraz ze Zgromadzeniem Bałtyckim doprowadziła do dyskusji z białoruskimi parlamentarzystami i politykami z partii opozycyjnych, działających na Białorusi, którzy obecnie nie są wybrani do parlamentu, w celu stworzenia stałej platformy spotkań, służących promocji wspólnych wartości, takich jak: demokracja, dobre praktyki administracyjne, równość płci, wolność słowa i tolerancja oraz omówieniu

⁷ L. Wallin, B. Andersson, *A Defence Model for the Baltic States*, „European Security”, nr 1/2001, s. 94-106.

⁸ Więcej zob.: *Opportunities and Challenges In the North*, Report No. 30 (2004–2005) to the Storting, *Recommendation from the Ministry of Foreign Affairs of 15 April 2005, approved in the Council of State on the same date. (White paper from the Bondevik II Government)*, http://www.regjeringen.no/en/dep/ud/Documents/Propositions-and-reports/Reports-to-the-Storting/20042005/report_no-30_to_the_storting_2004-2005.html?id=198406 [10.01.2014].

⁹ Więcej zob.: W. Gibbs, *Russia and Norway Reach Accord on Barents Sea*, <http://www.nytimes.com/2010/04/28/world/europe/28norway.html> [28.01.2014].

bieżących spraw, takich jak energia czy zmiany klimatyczne. Pierwsze trzy spotkania odbyły się w Wilnie na Litwie, a czwarte w Mińsku w 2010 r. Dały one białoruskiej opozycji okazję do zabrania głosu i dyskusji z politykami Skandynawii. Po aresztowaniach kandydatów w wyborach prezydenckich na Białorusi w grudniu 2010 r. oficjalne kontakty z tym krajem zostały zawieszono¹⁰.

Nordycka Rada Ministrów wciąż jednak wspiera rozwój demokracji na Białorusi, a głównym jej celem jest pomoc młodzieży w dostępie do szkolnictwa wyższego i do regionalnych działań transgranicznych. Powstał m.in. Europejski Uniwersytet Humanistyczny (EHU), który jest białoruską uczelnią wyższą na uchodźstwie, z siedzibą w Wilnie. EHU to jedyny białoruski uniwersytet, który zachowuje niezależność i zobowiązanie do wolności akademickiej. Jego misją jest przygotowanie przyszłych liderów społeczeństwa obywatelskiego. Uczelnia oferuje wysoką jakość kształcenia i badań w zakresie nauk humanistycznych i społecznych dla ponad 2000 młodych Białorusinów. Został on założony w Mińsku w 1992 r. i zamknięty przez władze w 2004 r. Wznowienie działalności z powodów politycznych nastąpiło w Wilnie w 2005 r. W 2006 r. otrzymał on status Litewskiego Uniwersytetu. Uczelnia jest wspierana organizacyjnie i finansowo przez Nordycką Radę Ministrów. Otrzymuje również pomoc z Unii Europejskiej, innych ośrodków europejskich, a także amerykańskich¹¹. Powstał specjalny fundusz (European Humanities University Trust Fund), zainicjowany przez Komisję Europejską i zarządzany przez Nordycką Radę Ministrów, który wspiera funkcjonowanie EHU. Fundusz działa w ścisłej współpracy z Friends of the European Humanities University w Stanach Zjednoczonych¹². Kraje skandynawskie również administrują programem stypendialnym dla młodych Białorusinów, którzy studiują na uczelniach na Ukrainie, gdyż z powodów politycznych nie są w stanie ukończyć studiów na Białorusi¹³. Jest to Open Europe Scholarship Scheme (OESS) – stypendium finansowane przez Komisję Europejską i administrowane przez Nordycką Radę Ministrów. Młodzi Białorusini, którzy spełniają akademickie i językowe wymagania, mogą ubiegać się o stypendia na wyższych uczelniach w Europie – bez ideologicznych uprzedzeń i zgodnie z międzynarodowymi standardami akademickimi. Celem tego programu jest wsparcie dla demokracji na Białorusi¹⁴. Ponadto istnieje Civil Society Stability for Belarus (CSSB) – program zarządzany przez Nordycką Radę Ministrów od 2010 r., który wspiera społeczeństwo obywatelskie na Białorusi. Inicjatywa ta jest finansowana przez Komisję Europejską i zapewnia wsparcie dla cywilnych, niezależnych mediów i ofiar represji ze strony władz Białorusi¹⁵.

¹⁰ Zob.: <http://www.norden.org/en/nordic-council/international-co-operation/the-nordic-council-and-belarus> [20.02.2014].

¹¹ Więcej zob.: <http://en.ehu.lt/> [04.02.2014]; http://www.norden.org/en/nordic-council-of-ministers/international-co-operation/nordic-council-of-ministers-co-operation-with-belarus?set_language=en [03.02.2014].

¹² Więcej na ten temat zob.: <http://www.ehustrustfund.org/> [28.05.2014].

¹³ Zob.: <http://www.norden.org/en/about-nordic-co-operation/areas-of-co-operation/belarus/the-nordic-countries-and-belarus> [28.05.2014].

¹⁴ Więcej zob.: www.oess.eu [16.07.2014].

¹⁵ Więcej zob.: www.cssb.lt [16.07.2014].

Rada Nordycka i Zgromadzenie Bałtyckie nawiązały także współpracę z państwami Beneluksu. Kraje nordyckie i bałtyckie współpracują z państwami Beneluksu w ramach trzech skupiających je organizacji: Rady Nordyckiej, Zgromadzenia Bałtyckiego i Międzyparlamentarnej Rady Konsultacyjnej Beneluksu (formuła „5+3+3”). Uznały one bowiem, że razem mogą kształtować zjednoczoną Europę. Kraje nordyckie i Beneluksu kooperują w zakresie młodzieży – sytuacji młodych ludzi na rynku pracy, jakości ich życia i możliwości podjęcia czynnego udziału w życiu społecznym¹⁶.

W kwietniu 2010 r. w Oslo przedstawiciele tych trzech struktur spotkali się, żeby rozmawiać o migracjach zarobkowych, elastycznych rynkach pracy oraz o tym, w jaki sposób Europa może zwiększyć swoją konkurencyjność po kryzysie finansowym. Trójstronne spotkanie odbyło się w norweskim parlamencie¹⁷. Rok później, w Finlandii, spotkano się po raz kolejny, żeby rozmawiać o współpracy na rzecz młodzieży i nakreśleniu płaszczyzn działania, w których inicjatywy powinny być podejmowane¹⁸.

Znaczenie kontaktów nordycko-bałtyckich dla Starego Kontynentu dostrzegł premier Wielkiej Brytanii David Cameron, który zorganizował w Londynie 19-20 stycznia 2011 r. spotkanie z szefami rządów państw nordyckich i bałtyckich. W jego trakcie rozważano możliwości zwiększenia potencjału gospodarczego regionu, m.in. poprzez rozwój nowych technologii. Dyskutowano także nad pomysłem poszerzenia o Wielką Brytanię sojuszu Nordic-Baltic. „Chciałbym dostrzec działania w zakresie reform gospodarczych w zakresie handlu, jednolitego rynku i innowacji na obszarze całej Europy, ale uważam, że Wielka Brytania, kraje skandynawskie i bałtyckie mogą być awangardowe i być gwardzistami w tworzeniu nowych miejsc pracy i wzrostu gospodarczego” – powiedział D. Cameron na konferencji prasowej po spotkaniu¹⁹. Kraje skandynawskie i bałtyckie są ważnymi partnerami handlowymi dla brytyjskiej gospodarki (obroty ok. 54 mld funtów rocznie – odpowiednik brytyjskiego handlu z Chinami). Celem spotkania było jednak coś więcej niż tylko poprawa stosunków handlowych. David Cameron widzi bowiem kraje skandynawskie jako przykład dla Wielkiej Brytanii. Według niego „to spotkanie zgromadziło ludzi i pomysły z dziewięciu krajów, które zmagają się ze wspólnymi wyzwaniem. Przyjechaliśmy do Londynu, aby słuchać i uczyć się i uchwycić pomysły, które mogą uczynić nasze społeczeństwa lepszymi miejscami życia i pracy dla naszych obywateli”²⁰.

¹⁶ Zob. http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuorisokansainvalinen_yhteisty/Nordic-Benelux_-_seminaari_indikaattoreista/Indikaattoriseminaarin_liitteet/BACKGROUND_DOCUMENT.pdf [02.02.2013].

¹⁷ Zob.: <http://www.norden.org/en/news-and-events/news/nordic-european-summit-on-labour-migration-in-oslo> [26.02.2014].

¹⁸ Zob.: http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuorisokansainvalinen_yhteisty/Nordic-Benelux_-_seminaari_indikaattoreista/Indikaattoriseminaarin_liitteet/BACKGROUND_DOCUMENT.pdf [26.02.2014].

¹⁹ UK, *Nordic and Baltic countries can be European avant-garde – British PM*, <http://www.lit.huaniatribune.com/5145/uk-nordic-and-baltic-countries-can-be-european-avant-garde-british-pm-20115145/> [05.02.2014].

²⁰ Cyt. za: V. Kreilinger, *Why Nordic countries are a cornerstone of British foreign policy*, <http://www.nouvelle-europe.eu/node/1019> [05.02.2014].

Niektórzy obserwatorzy oceniali szczyt jako „brytyjski power play” – próbę stworzenia „Ligi Północnej” z często eurosceptycznych, proatlantyckich państw, które podzielają chęć powstrzymania władzy Brukseli i rosnących wydatków UE²¹.

Idea premiera Camerona przerodziła się w cykliczne spotkania szefów rządów dziewięciu krajów nordyckich, bałtyckich i W. Brytanii w ramach Northern Future Forum.

Rada Nordycka ponadto wzmocniła kontakty z rosyjskimi deputowanymi zarówno z regionu północno-zachodniej Rosji, jak i centralnie – z Dumy Państwowej i Rady Federacji w Moskwie. Głównym ich celem jest wspólne stawienie czoła wyzwaniom, takim jak: ochrona środowiska naturalnego Morza Bałtyckiego i Morza Barentsa czy ochrona wrażliwych ekosystemów Arktyki. Rada Nordycka w tej współpracy upatruje szansy realizacji kilku celów. Pierwszy dotyczy solidarności w Europie Północnej. Podział między krajami na te, które są w UE lub EOG i te, które nie są członkami tych struktur, odzwierciedla istotną różnicę w zakresie dobrostanu i standardów życia, dlatego Rada chce ten dystans zmniejszyć. Drugim, ważnym celem jest wychodzenie naprzeciw ogólnym wyzwaniom, stojącym przed Europą Północną, takim jak: eutrofizacja Bałtyku, zmiany klimatu i warunki życia w Arktyce i regionach bałtyckich, przestępczość transgraniczna, rozwój infrastruktury, zdrowia i opieki społecznej. Rada chce się również przyczynić do rozwoju demokracji w północno-zachodniej Rosji poprzez współpracę z organizacjami pozarządowymi. Odgrywa ona ponadto ważną rolę we wzmocnieniu kontaktów parlamentarnych z Rosją i podejmowaniu wspólnych inicjatyw politycznych. Nie bez znaczenia dla tak określonych celów jest „Wymiar Północny” UE, który stwarza ważne ramy tej współpracy. Od 2003 r. corocznie RN organizuje tygodniowy parlamentarny program stypendialny, który jest adresowany do polityków północno-zachodniej Rosji. Współpraca parlamentarzystów RN z przedstawicielami strony rosyjskiej odbywa się przede wszystkim w ramach wspólnych spotkań – nazwanych „okrągłymi stołami”. Pierwsze takie spotkanie odbyło się w Chanty-Manyisk na Syberii Zachodniej 8-9 czerwca 2009 r. Wzięło w nim udział kilku członków Rady Nordyckiej i przedstawiciele Dumy Państwowej. Tematami rozmów były: ochrona środowiska naturalnego i energia oraz współpraca kulturalna, zwłaszcza w odniesieniu do grup tubylczych. Parlamentarzyści zgodnie podkreślali, że ze względu na dużą liczbę organizacji uczestniczących w wielostronnych partnerstwach w Europie Północnej, ważne jest, aby współpraca na różnych forach była skoordynowana²². Rok później, w maju 2010 r., odbyło się drugie spotkanie w Bergen. Jego tematem wiodącym była efektywność energetyczna. „Widzimy to jako doskonałą okazję do wymiany doświadczeń z Rosjanami w zakresie efektywności energetycznej tu, gdzie kraje nordyckie poczyniły wielkie postępy”, mówił podczas debaty Dagfinn Høybråten, szef norweskiej delegacji do RN. Wśród omawianych zagadnień znalazły się m.in.: promocja współpracy młodych polityków z krajów skandynawskich i północno-

²¹ W. Bagehot, *Nice up north. Why David Cameron is fascinated by Sweden and its neighbours*, „The Economist”, 27 stycznia 2011, <http://www.economist.com/node/18010449> [11.03.2014].

²² Zob.: <http://www.norden.org/en/news-and-events/news/nordic-russian-roundtable-talks> [20.02.2014].

zachodniej Rosji, eliminacja barier w transgranicznych kontaktach między Rosją i państwami skandynawskimi. „Te „okrągłe stoły” przyczyniają się do poprawy dialogu między posłami z krajów skandynawskich i Rosji, i sprawiają, że łatwiej nam współpracować w kwestiach będących przedmiotem wspólnego zainteresowania”, podkreślił Helgi Hjörvar, ówczesny przewodniczący Rady Nordyckiej²³.

W kwietniu 2011 r. w Murmańsku spotkali się przedstawiciele trzech stron: parlamentarzyści Zgromadzenia Federalnego Federacji Rosyjskiej, Rady Nordyckiej i Konferencji Parlamentarnej Morza Bałtyckiego. W oświadczeniu końcowym zawarto zaproszenie do wzajemnie korzystnej współpracy i rozwoju dialogu parlamentarzystów tych trzech struktur. W trakcie spotkania rozmawiano o energetyce jądrowej, bezpiecznej eksploatacji elektrowni jądrowych, odpadach promieniotwórczych, a także o efektywności energetycznej i energii odnawialnej, ze zwróceniem szczególnej uwagi na wykorzystanie innowacyjnych technologii w przemyśle jądrowym, służących ochronie życia ludzkiego oraz środowiska przed potencjalnymi katastrofami naturalnymi i tymi wywoływanymi przez człowieka. Parlamentarzyści podkreślili, że kwestie bezpieczeństwa jądrowego nie są już tylko sprawami krajowego, ale globalnego interesu publicznego, gdzie istnieje potrzeba międzynarodowych standardów, pełnej przejrzystości i wymiany informacji między narodami. Zwrócono ponadto uwagę na znaczenie nowych technologii dla zachowania i ochrony środowiska naturalnego. Parlamentarzyści podkreślili konieczność zintensyfikowania współpracy międzynarodowej w zakresie poprawy bezpieczeństwa, problemów związanych ze zmianami klimatycznymi, z przestępczością zorganizowaną, handlem ludźmi, ekonomią i skutkami kryzysu w gospodarce, szeroko rozumianego rozwoju społecznego, w tym ochrony zdrowia, opieki społecznej, kultury i edukacji²⁴.

Zobowiązania te zostały potwierdzone w trakcie kolejnego wspólnego spotkania parlamentarzystów Zgromadzenia Federalnego Federacji Rosyjskiej, Rady Nordyckiej i Konferencji Parlamentarnej Morza Bałtyckiego w Helsinkach, w maju 2012 r.²⁵

Od 2009 r. odbywają się również wspólne spotkania młodych polityków z północno-zachodniej Rosji i regionu nordyckiego.

Skandynawowie angażują się także we współpracę w Regionie Morza Barentsa w ramach Euro-Arktycznej Rady Morza Barentsa (powstała z inicjatywy Norwegii

²³ Zob.: <http://www.norden.org/en/news-and-events/news/energy-efficiency-at-nordic-russian-meeting-in-bergen> [20.02.2014].

²⁴ *Final Statement of the Round Table of parliamentarians of the Federal Assembly of the Russian Federation with the Nordic Council and the Baltic Sea Parliamentary Conference, Murmansk, 27-30 April 2011*, <http://www.norden.org/sv/nordiska-raadet/internationellt-samarbete/dokument/final-statement-of-the-round-table-of-parliamentarians-of-the-federal-assembly-of-the-russian-federation-with-the-nordic-council-and-the-baltic-sea-parliamentary-conference-murmansk-27-30-april-2011> [20.02.2014].

²⁵ *Final Statement of the Round Table of parliamentarians of the Federal Assembly of the Russian Federation with the Nordic Council and the Baltic Sea Parliamentary Conference, Helsinki, 14-15 May 2012*, <http://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Dokumentserien/2011-2012/dok20-201112/16/#a1> [20.02.2014].

w 1993 r.), głównie z myślą o włączeniu do niej Rosji i o wspólnym rozwiązywaniu problemów zanieczyszczenia środowiska, a także gospodarczym rozwoju obszaru Półwyspu Kola i Morza Barentsa. Jej cele to: wspólne rozwiązywanie problemów gospodarczych, ochrona środowiska (usuwanie zagrożeń, wynikających ze składowania odpadów radioaktywnych i dużej koncentracji przestarzałej broni i reaktorów jądrowych na cmentarzyskach okrętów podwodnych), nauki, kultury i turystyki w tym regionie. Islandzka minister środowiska Siv Frithleifsdottir w 1999 r. stwierdziła, że: „jest to bardzo ważna praca. Rejon arktyczny został zapomniany – ludzie zainteresowali się południem, wschodem, zachodem, ale nie północą. Dzięki tej współpracy kraje skandynawskie mogą kooperować z Kanadą, Rosją i USA. Szczególnie dobre jest to, że niegdyś wrogowie, Stany Zjednoczone i Rosja, zasiadają przy wspólnym stole z krajami nordyckimi. Naszym wspólnym interesem jest ochrona środowiska i nasza współpraca jest coraz silniejsza”²⁶.

„Między innymi chcemy uporządkować możliwości zwiększonej współpracy gospodarczej w Regionie Morza Barentsa” – mówiła Marit Nybakk, przewodnicząca Rady Nordyckiej, na jesiennym posiedzeniu w 2012 r. w Helsinkach²⁷. Z kolei na posiedzeniu Euro-Arktycznej Rady Morza Barentsa w Kirunie (Szwecja) w październiku 2011 r.²⁸ ówczesny minister spraw zagranicznych Norwegii Jonas Gahr Store sugerował, że usprawnienie działalności różnych organizacji na północy kontynentu jest potrzebne, aby zapewnić bardziej skuteczną interakcję i kreatywną synergię. Stwierdził wówczas: „to jest nasz cel, aby koordynować pracę w Regionie Morza Barentsa z innymi regionalnymi organizacjami i instytucjami, takimi jak: Rada Arktyczna, Rada Państw Morza Bałtyckiego, Nordycka Rada Ministrów i „Wymiar Północny”²⁹.

Podczas szczytu z okazji 20-lecia Euro-Arktycznej Rady Morza Barentsa, w czerwcu 2013 r., została podpisana nowa deklaracja przez premierów państw regionu Barentsa – Kirkenes II. Stanowi ona ramy dla przyszłych kontaktów. W deklaracji zawarte zostało zobowiązanie do działania na rzecz zniesienia barier w handlu w Regionie Morza Barentsa, zmniejszenia emisji gazów cieplarnianych, zwiększenia środków na badania nad wpływem zmian klimatu i dalszego rozwoju tego regionu w sposób zrównoważony³⁰. W opinii Jensa Stoltenberga, premiera Norwegii, „współpraca

²⁶ Nordic Council - Nordic Council of Ministers, *Annual Report 2000*.

²⁷ Cyt. za: <http://www.norden.org/no/aktuelt/nyheter/nordisk-raad-skal-jobbe-for-et-sterkt-for-svarssamarbeid> [29.05.2014]; por.: *Nordic Council enters Barents economic cooperation*, <http://barentsobserver.com/en/politics/nordic-council-enters-barents-economic-cooperation-05-11> [29.05.2014].

²⁸ *XIII Session Of The Barents Euro-Arctic Council Joint Communiqué Kiruna, 12 October 2011*, http://www.barentsinfo.fi/beac/docs/Communique_13th_BEAC_Ministerial_Session_Kiruna_2011_English.pdf [29.05.2014].

²⁹ *Address at 13th Session of the Barents Euro-Arctic Council*, http://www.regjeringen.no/en/dep/ud/Whats-new/Speeches-and-articles/speeches_foreign/2011/barents_address.html?id=660409 [29.05.2014].

³⁰ „Naszym celem powinna być wolność wizowa między wszystkimi krajami w regionie” – powiedział premier Jens Stoltenberg oraz dodał, że ruch graniczny przy granicy rosyjsko-norweskiej

w Regionie Morza Barentsa jest wyjątkowa i dała poczucie bezpieczeństwa, dobrobytu i rozwoju państwom w niej uczestniczącym³¹.

Rada Nordycka współpracuje ponadto z Zachodnią Radą Nordycką (West Nordic Council) w kluczowych kwestiach dotyczących Skandynawii. W jej skład wchodzi Islandia, Wyspy Owcze i Grenlandia, i w rzeczywistości jest wewnętrznym forum nordyckim. Dysponuje prawem głosu na sesji Rady Nordyckiej i zazwyczaj odgrywa aktywną rolę w debatach na tematy, które dotyczą Skandynawii. Rada Zachodnia jest uważana za bardzo ważną część działalności zewnętrznej Nordyckiej Rady. Promuje ona kontakty z sąsiadami na zachodzie regionu, w Arktyce, a także z takimi krajami, jak: Irlandia i Wielka Brytania (a konkretnie Szkocja)³².

Wraz ze wzrostem globalizacji rośnie zapotrzebowanie na informacje o współpracy nordyckiej w innych częściach świata. W jej ramach Rada nawiązała kontakt ze Zgromadzeniem Parlamentarnym Czarnomorskiej Współpracy Gospodarczej (PAB-SEC) i Adriatycko-Jońską Inicjatywą (AII). Kraje bałkańskie wykazują zainteresowanie doświadczeniami płynącymi ze współpracy regionalnej państw skandynawskich³³. W Azji zaś Nordycka Rada Ministrów współpracuje z Trójstronnym Sekretariatem – ciałem skupiającym Chiny, Koreę Południową oraz Japonię³⁴.

Zakończenie

Niewątpliwie zarówno Rada Nordycka, jak i Nordycka Rada Ministrów sprawdziły się jako platforma współpracy i dialogu krajów Europy Północnej. Długoletnie kontakty państw na szczeblu rządowym i pozarządowym przyniosły wymierne efekty w wielu dziedzinach. To dzięki nim kraje tego obszaru są gotowe stawić czoła wielu wyzwaniom. Dlatego też istnieje duże zainteresowanie kierunkami regionalnej kooperacji państw nordyckich zarówno na Starym Kontynencie, jak i poza nim. Otwarta i dobrze funkcjonująca współpraca krajów Europy Północnej przyczynia się do wzmocnienia stabilności i bezpieczeństwa tej części Europy, tym samym służy jako wzór dla innych (często geograficznie odległych) struktur i form kontaktów regionalnych. Na tym tle na plan pierwszy wyraźnie wysuwa się najbliższe otoczenie regionu nordyckiego. Svend Erik Hovmand, duński przewodniczący Rady Nordyckiej w latach 2000-2001, podczas posiedzenia poświęconego reformie działalności Rady stwierdził: „Pierwszym

wzrósł z 8000 osób rocznie w 1990 r. do ponad 250 000 osób rocznie. Zob.: <http://barentsobserver.com/en/politics/2013/06/new-kirkenes-declaration-presented-04-06> [20.07.2014].

³¹ Cyt. za: <http://www.norden.org/en/news-and-events/news/kirkenes-ii-declaration-signed> [20.07.2014].

³² Zob.: <http://www.norden.org/en/nordic-council/international-co-operation/the-nordic-region-s-neighbours-to-the-west> [20.02.2014]; *The International Nordic Region. The international cooperation of the Nordic Council of Ministers*, Nordic Council of Ministers, Copenhagen 2013, www.norden.org/publikationer [17.07.2014].

³³ Zob.: <http://www.norden.org/en/nordic-council/international-co-operation> [20.02.2014].

³⁴ Zob.: http://www.tcs-asia.org/dnb/board/view.php?board_name=2_1_news&view_id=71 [17.07.2014].

wyzwaniem stojącym przed nami jest uzdrowienie stosunków z naszymi sąsiadami – z rejonem zachodnim, z Arktyką, z rejonem Barentsa i szczególnie z krajami Morza Bałtyckiego. Rządy mogą podpisywać porozumienia, deklaracje i traktaty, ale Rada może dużo więcej. Może wnieść wymiar ludzki do tych dokumentów – podstawę sukcesu. Ostatnie wojny na Bałkanach mogłyby zostać zażegnane, gdyby przyjęli oni skandynawski sposób kooperacji z silnym poparciem społecznym. W tej współpracy jest coś niepowtarzalnego” – powiedział³⁵.

Po ponad dekadzie od wypowiedzenia tych słów widać, że kraje nordyckie, z charakterystyczną dla siebie konsekwencją, zmierzają właśnie w tym kierunku.

Summary

THE NORDIC REGION IN AN INTERNATIONAL PERSPECTIVE

The close geographical, historical and cultural ties create not only a platform of co-operation, but also on the direction of co-operation in the Nordic countries. Their relations with the outside world are based on the need to ensure a secure, stable and sustainable social and economic surroundings. Relationships support the growth of trust between the partners, the formation of friendly relations and creating an atmosphere of mutual trust. The Nordic countries, therefore, are interested in promoting the principles on which they base their relations and expanding cooperation with its neighbors.

Bibliografia

- Address at 13th Session of the Barents Euro-Arctic Council*, http://www.regjeringen.no/en/dep/ud/Whats-new/Speeches-and-articles/speeches_foreign/2011/barents_address.html?id=660409 [29.05.2014].
- Bagehot W., *Nice up north. Why David Cameron is fascinated by Sweden and its neighbours*, „The Economist”, 27 stycznia 2011, <http://www.economist.com/node/18010449> [11.03.2014].
- Bernatowicz G., *Stosunki Polski z regionem bałtyckim (Łotwa, Estonia, Norwegia, Dania, Szwecja)*, „Rocznik Polskiej Polityki Zagranicznej”, 1992.
- Bernatowicz G., *Stosunki z państwami skandynawskimi*, „Rocznik Polskiej Polityki Zagranicznej”, 1995.
- Final Statement of the Round Table of parliamentarians of the Federal Assembly of the Russian Federation with the Nordic Council and the Baltic Sea Parliamentary Conference, Murmansk, 27-30 April 2011*, <http://www.norden.org/sv/nordiska-raadet/internationellt-samarbete/dokument/final-statement-of-the-round-table-of-parliamentarians-of-the-federal-assembly-of-the-russian-federation-with-the-nordic-council-and-the-baltic-sea-parliamentary-conference-murmansk-27-30-april-2011> [20.02.2014].

³⁵ Szerzej Nordic Council – Nordic Council of Ministers, *Annual Report 2000*. W styczniu 2001 r. Rada Nordycka przyjęła rezolucję: *Strategia zrównoważonego rozwoju dla krajów nordyckich i terenów przygranicznych*, szerzej: *The Nordic Region of Future. Main Priorities*: www.norden.org [04.02.2014].

- Final Statement of the Round Table of parliamentarians of the Federal Assembly of the Russian Federation with the Nordic Council and the Baltic Sea Parliamentary Conference, Helsinki, 14-15 May 2012*, <http://www.stortinget.no/no/Saker-og-publika-sjoner/Publikasjoner/Dokumentserien/2011-2012/dok20-201112/16/#a1> [20.02.2014].
- Gibbs W., *Russia and Norway Reach Accord on Barents Sea*, <http://www.nytimes.com/2010/04/28/world/europe/28norway.html> [28.01.2014].
- <http://barentsobserver.com/en/politics/2013/06/new-kirkenes-declaration-presented-04-06> [20.07.2014].
- <http://en.ehu.lt/> [04.02.2014].
- <http://www.ehustrustfund.org/> [28.05.2014].
- http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuorisokansainvalinen_yhteistyö/Nordic-Benelux_-_seminaari_indikaattoreista/Indikaattoriseminaarin_liitteet/BACKGROUND_DOCUMENT.pdf [02.02.2013 i 26.02.2014].
- <http://www.norden.org/en/about-nordic-co-operation/areas-of-co-operation/belarus/the-nordic-countries-and-belarus> [28.05.2014].
- <http://www.norden.org/en/news-and-events/news/energy-efficiency-at-nordic-russian-meeting-in-bergen> [20.02.2014].
- <http://www.norden.org/en/news-and-events/news/kirkenes-ii-declaration-signed> [20.07.2014].
- <http://www.norden.org/en/news-and-events/news/nordic-european-summit-on-labour-migration-in-oslo> [26.02.2014].
- <http://www.norden.org/en/news-and-events/news/nordic-russian-roundtable-talks> [20.02.2014].
- <http://www.norden.org/en/nordic-council/international-co-operation/the-nordic-council-and-belarus> [20.02.2014].
- <http://www.norden.org/en/nordic-council/international-co-operation/the-nordic-regions-neighbours-to-the-west> [20.02.2014].
- <http://www.norden.org/en/nordic-council/international-co-operation> [20.02.2014].
- http://www.norden.org/en/nordic-council-of-ministers/international-co-operation/nordic-council-of-ministers-co-operation-with-belarus?set_language=en [03.02.2014].
- <http://www.norden.org/no/aktuelt/nyheter/nordisk-raad-skal-jobbe-for-et-sterkt-forsvar-ssamarbeid> [29.05.2014].
- http://www.tcs-asia.org/dnb/board/view.php?board_name=2_1_news&view_id=71 [17.07.2014].
- Kołecka B., *Dania, Szwecja i Finlandia wobec rozszerzenia UE*, „Sprawy Międzynarodowe”, 2/1998.
- Kreilinger V., *Why Nordic countries are a cornerstone of British foreign policy*, <http://www.nouvelle-europe.eu/node/1019> [05.02.2014].
- Nordic Council - Nordic Council of Ministers, *Annual Report 2000*.
- Nordic Council enters Barents economic cooperation*, <http://barentsobserver.com/en/politics/nordic-council-enters-barents-economic-cooperation-05-11> [29.05.2014].
- Opportunities and Challenges In the North*, Report No. 30 (2004–2005) to the Storting, *Recommendation from the Ministry of Foreign Affairs of 15 April 2005, approved in the Council of State on the same date. (White paper from the Bondevik II Government)*, <http://www.regjeringen.no/en/dep/ud/Documents/Propositions-and-reports/Rep>

- orts-to-the-Storting/20042005/report_no-30_to_the_storting_2004-2005.html?id=198406 [10.01.2014].
- Outi Ojala at the European Affairs Committee Conference*, „The Baltic Sea Region in the Future of Europe”, on 8 April 2002 in Copenhagen, www.norden.org [02.02.2014].
- Priorities of Nordic Local and Regional Authorities in the EU Baltic Sea Policy*. The Danish, Finnish and Swedish Delegations of the Committee of Regions, August 30, 1995.
- Pszkółkowska D., *Pierwsi po Rosji*, „Gazeta Wyborcza”, 5 września 2000.
- Rozmowa z Ambasadorem Królestwa Szwecji w Polsce Matsem Arnem Staffanssonem, „Życie”, 5 stycznia 2001.
- Rozmowa z Goranem Perssonem, premierem Szwecji, „Rzeczpospolita”, 23 września 1996.
- Stachura J., *Przegląd bilateralnych stosunków Polski z państwami europejskimi*, „Rocznik Polskiej Polityki Zagranicznej”, 1999.
- Szyperska U., *Ulica Skanska*, „Polityka”, 17 marca 2001.
- The International Nordic Region. The international co-operation of the Nordic Council of Ministers*, Nordic Council of Ministers, Copenhagen 2013, www.norden.org/publikationer [17.07.2014].
- The Nordic Region in an International Perspective*, Nordic co-operation in a European framework 2007, Nordic Council of Ministers, Copenhagen 2008.
- The Nordic Region of Future. Main Priorities*: www.norden.org [04.02.2014].
- UK, Nordic and Baltic countries can be European avant-garde – British PM*, <http://www.lithuaniantribune.com/5145/uk-nordic-and-baltic-countries-can-be-european-avant-garde-british-pm-20115145/> [05.02.2014].
- Wallin L., Andersson B., *A Defence Model for the Baltic States*, „European Security”, nr 1/2001.
- Wielowieyska A., *Główne kierunki polityki zagranicznej państw nordyckich*, „Sprawy Międzynarodowe”, nr 5/1995.
- www.cssb.lt [16.07.2014].
- www.oess.eu [16.07.2014].
- XIII Session Of The Barents Euro-Arctic Council Joint Communiqué Kiruna, 12 October 2011*, http://www.barentsinfo.fi/beac/docs/Communique_13th_BEAC_Ministerial_Session_Kiruna_2011_English.pdf [29.05.2014].